

Animator Ortograffiti. Nowe standardy pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole

Moduł 3. Nowe trendy w terapii

AUTOR: Joanna Kamykowska, Marcin Szczerbiński

ZAŁĄCZNIK 2.

EDUKACYJNE PROJEKTOWANIE WŁĄCZAJĄCE: ANALIZA ROZWIĄZAŃ

Poniżej przedstawiono szereg sugestii. W większości są one dorobkiem poradni psychologiczno-pedagogicznych (www.szkoła.pysznic.pl/1publi/dos.doc; <http://www.sp-tyczyn.szkoły.itl.pl/pdf/dwewp.pdf>), niektóre zaś to nasze własne pomysły inspirowane literaturą.

Rozważ te pomysły, próbując znaleźć odpowiedź na następujące pytania:

1. Czy uważasz, że dany pomysł może pomóc uczniowi z istotnymi trudnościami w czytaniu i pisaniu, posiadającemu odpowiednią opinię lub orzeczenie?
2. Jeśli odpowiedź na pytanie 1 jest pozytywna: Czy uważasz, że ten pomysł jest praktycznie możliwy do zastosowania w trakcie „regularnych” lekcji z takim uczniem w typowej klasie (a nie tylko w domu, w trakcie terapii pedagogicznej, w nauczaniu indywidualnym itp.)?
3. Czy uważasz, że dany pomysł może pomóc KAŻDEMU uczniowi w klasie, niezależnie od trudności w czytaniu i pisaniu oraz posiadania (lub nie) odpowiedniej opinii?
4. Jeśli odpowiedź na pytanie 3 jest pozytywna: Czy uważasz, że dany pomysł da się zastosować względem WSZYSTKICH uczniów w trakcie „regularnych” lekcji w typowej klasie? Innymi słowy – czy warto o nim myśleć w kategoriach „dobrej pedagogiki ogólnej”, a nie „specjalnych dostosowań”?
5. Czy któryś z zaproponowanych tutaj pomysłów Cię niepokoi – na przykład dlatego, że niesie ze sobą ryzyko niepotrzebnego obniżenia wymagań i standardów nauczania, może stać się wymówką czy „przywilejem” lub z jakiegokolwiek innego powodu?
6. Jakie dobre pomysły, niewymienione na naszej liście, TY znasz i stosujesz? Jakie masz dowody na ich skuteczność?

Modyfikacje sposobów podtrzymywania zaangażowania ucznia

	POMOCNE DLA UCZNIĄ ZE SPE?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA W KLASIE WOBEC UCZNIĄ ZE SPE?	POMOCNE DLA KAŻDEGO UCZNIĄ?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA WZGLĘDEM WSZYSTKICH UCZNIÓW W KLASIE?
ZAPROPONUJ ROZWIĄZANIA, KTÓRE UCZYNIĄ NAUKĘ BARDZIEJ INTERESUJĄCĄ				
Proponuj uczniom możliwość dokonania 2–4 wyborów dziennie w sprawach, które są dla nich ważne (czy mógłby to być wybór tematu zajęć / pracy domowej, ćwiczenia, wybór kolejności wykonania ćwiczeń, wybór sposobu zaprezentowania wiedzy, wybór pomocy dydaktycznych, a może coś całkiem innego?).				
Na początku roku lub semestru przeprowadź z uczniem szczegółową rozmowę lub ankietę na temat jego zainteresowań. Następnie w ciągu roku sugeruj mu książki i strony internetowe z tych dziedzin. Zadawaj zadania domowe umożliwiające wykorzystanie tych źródeł (ale nie zmuszając do tego – w przeciwnym razie zniknie wewnętrzna motywacja do lektury...).				
Doceniaj fakt, że uczniowie zadają pytania związane z tematem zajęć i ucz ich stawiać pytania (a następnie odpowiedz, jak mogą znaleźć odpowiedź).				
Uczyń środowisko przewidywalnym, wprowadzając stałe elementy lekcji, dnia; prowadząc klasowy kalendarz, planer; określając jasno, ile minut uczniowie mają na wykonanie zadania.				
Zapowiadaj wszystkie kartkówki i sprawdziany – informuj, kiedy będą i jaki zakres materiału będą obejmować.				
Nigdy nie odpytuj na ocenę bez zapowiedzi. Uprzedź ucznia, że następnego dnia (czy na następnej lekcji) będzie pytany. Jeśli to niemożliwe, to uprzedź go chociaż na przerwie lub na początku lekcji, dając choć kilkanaście minut na przypomnienie wiadomości, skoncentrowanie się, a także opanowanie napięcia emocjonalnego często blokującego wypowiedź.				

	POMOCNE DLA UCZNIA ZE SPE?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA W KLASIE WOBEC UCZNIA ZE SPE?	POMOCNE DLA KAŻDEGO UCZNIA?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA WZGLĘDEM WSZYSTKICH UCZNIÓW W KLASIE?
Pozwól uczniom regulować ilość stymulacji podczas samodzielnego czytania: niech korzystają z wyciszających nauszników lub szepczących słuchawek (<i>whisper phones</i>).				
Pozwól uczniom zdecydować, czy odpoczywają w głośnej, czy w cichej części budynku/sali.				
Proponuj uczniom taką ilość pracy, żeby każdy włożył porównywalny wysiłek, ale niekoniecznie zrobił dokładnie to samo.				
ZAPROPONUJ ROZWIĄZANIA, KTÓRE POMOGĄ PODTRZYMAĆ WYSIŁEK				
Podawaj informację o aktualnych celach nauczania w formie przystępnej dla ucznia.				
Zanim uczniowie przystąpią do większego zadania (np. nauka tabliczki mnożenia czy czytanie lektury), oczekuj od nich zaplanowania pracy (np. poprzez stawianie celów dnia w indywidualnym kalendarzu).				
Rób ćwiczenia z pisania kreatywnego, w których premiujesz oryginalność, ciekawy pomysł, siłę wyrazu, humor etc. – a zupełnie ignorujesz ortografię i interpunkcję (i uczeń o tym wie).				
Częściej oceniaj uczniów względem nich samych (np. robiąc dyktando przed dodatkową powtórką i po niej oraz podając wynik w postaci procentowej poprawy).				
Udzielaj uczniom konstruktywnej informacji zwrotnej, np. według zasad promowanych w systemie oceniania kształtującego: http://www.ceo.org.pl/pl/ok/news/elementy-oceniania-kszaltujacego ; mów: „musisz popracować nad...” lub „kiedy będziesz pisał następną klasówkę, zwróć uwagę na...” – zamiast: „nie wyszło Ci”, „jestem rozczarowany, że...”, „obawiam się...”.				
Często chwal – ale tylko konkretne zachowania (np. „w Twoim wypracowaniu podobało mi się bogate, oryginalne słownictwo”, a nie „napisałeś dobre wypracowanie”, a tym bardziej nie „jesteś dobrym uczniem”).				

	POMOCNE DLA UCZNIA ZE SPE?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA W KLASIE WOBEC UCZNIA ZE SPE?	POMOCNE DLA KAŻDEGO UCZNIA?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA WZGLĘDEM WSZYSTKICH UCZNIÓW W KLASIE?
Załącz uczniowi „dzienniczek dobrych wiadomości”, gdzie będziesz wpisywać tylko pozytywne uwagi.				
Sprawdzaj wiedzę i umiejętności jak najczęściej – ale w odniesieniu do krótkich partii materiału.				
Częściej sprawdzaj zeszyty szkolne ucznia.				
Błędy omawiaj anonimowo, nie wskazując na autora.				
Unikaj sygnalizowania błędów ortograficznych poprzez ich podkreślenie [<i>dla czego?</i>] Zamiast tego spróbuj: <ul style="list-style-type: none"> ■ Wymazać błędnie zapisany wyraz korektorem lub grubym flamastrem i poprosić ucznia o wypełnienie powstałej luki (po poprzedniej konsultacji z Tobą, z rodzicem lub ze słownikiem ortograficznym). ■ Przekreślić błąd krzyżykiem i powyżej zapisać cały wyraz poprawnie, innym kolorem. ■ W przypadku dużej liczby błędów możesz w ogóle nie zaznaczać w tekście wyrazów niepoprawnie zapisanych, lecz wybrać jedynie 3–4 spośród nich (te, które zawierają najgorsze błędy), zapisać je poprawnie POD tekstem i zadać ich ćwiczenie jako zadanie domowe. 				
ZAPROPONUJ ROZWIĄZANIA, KTÓRE POMOGĄ NAUCZYĆ SIĘ UCZNIOM SAMOREGULACJI				
Naucz uczniów rozmawiać o swoich emocjach związanych ze szkołą i o ich własnych sposobach regulowania emocji.				
Pozwól uczniom unikać nudy w konstruktywny sposób (np. zachęcaj do tego, żeby po wykonaniu zadań na lekcji mogli wyciągnąć dowolne książki do czytania).				

Modyfikacje sposobu przekazywania wiedzy i umiejętności

	POMOCNE DLA UCZNIĄ ZE SPE?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA W KLASIE WOBEC UCZNIĄ ZE SPE?	POMOCNE DLA KAŻDEGO UCZNIĄ?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA WZGLĘDEM WSZYSTKICH UCZNIÓW W KLASIE?
ZAPROPONUJ OPCJE PREZENTACJI MATERIAŁU ODPOWIEDNIE DO MOŻLIWOŚCI PERCEPCYJNYCH UCZNIĄ				
Stosuj wskazówki graficzne – wykresy, tabele, rysunki – dla wyjaśnienia złożonych procedur i procesów. Umieszczaj je w widocznym miejscu na ścianie klasy, często zachęcaj do wracania do nich [patrz dodatek 1] .				
W ćwiczeniu złożonych umiejętności zachęcaj do korzystania z „rozpracowanego przykładu” (szczegółowego wzoru rozwiązania wraz z komentarzem), który uczeń ma przed sobą na ławce, na tablicy czy na ścianie [patrz dodatek 2] .				
Jeśli korzystacie na zajęciach z komputerów/tabletów, zachęć uczniów do poszukiwania optymalnych dla nich sposobów wyświetlania tekstu (czcionka, rozmiar, kolor, tło).				
Jeśli to ułatwia im rozumienie tekstu, pozwól uczniom korzystać z programów typu <i>text-to-speech</i> (zamieniających zaznaczony tekst na mowę).				
Traktuj wysłuchanie lektury lub podręcznika (audiobook, czytanie przez dorosłego) jako tożsame z ich przeczytaniem (pod warunkiem, że uczeń w innych sytuacjach ma zwiększony kontakt ze słowem drukowanym).				
Pozwalaj na nagrywanie Twoich lekcji na dyktafon.				
Pozwól uczniom stale korzystać z pomocy dydaktycznych (nawet jeśli są już zbyt „dziecinne”, np. wskaźnik, liczman).				
ZAPROPONUJ OPCJE UŁATWIAJĄCE ROZUMIENIE JĘZYKA, SYMBOLI I SENSU TREŚCI				
Przygotuj ucznia do samodzielnej lektury dłuższych tekstów: <ul style="list-style-type: none"> ■ sprawdź, jaką wiedzę uczeń już posiada na temat, którego dotyczy lektura, ■ wprowadź pojęcia kluczowe dla zrozumienia tekstu, ■ zadaj konkretne pytania (najlepiej i ustnie, i pisemnie), na które uczeń powinien znaleźć odpowiedź w tekście. 				

	POMOCNE DLA UCZNIA ZE SPE?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA W KLASIE WOBEC UCZNIA ZE SPE?	POMOCNE DLA KAŻDEGO UCZNIA?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA WZGLĘDEM WSZYSTKICH UCZNIÓW W KLASIE?
Pracując z zeszytem ćwiczeń, sprawdź, czy uczeń zrozumiał polecenie pisemne – poproś, aby powtórzył je własnymi słowami, zanim przystąpi do rozwiązania. W razie potrzeby udziel dodatkowych wskazówek.				
W przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych ucz wprost właściwego schematu pracy, np. list: data [po prawej stronie], nagłówek/powitanie, treść listu, podpis [patrz dodatek 1].				
Pozwól uczniom w każdej chwili korzystać z papierowych i elektronicznych słowników, encyklopedii itp.				
Ogranicz do minimum informacje i polecenia, które uczeń zapisuje w zeszycie – nie dubluj tego, co znajdzie w podręczniku. Jeśli to możliwe, przygotuj krótszą i dłuższą wersję notatki do uzupełnienia (np. wymagającą dokończenia zdań lub tylko wstawienia odpowiednich wyrazów).				
Pomagaj uczniom zapamiętać nazwy, nazwiska, daty, symbole, podpowiadając im triki mnemotechniczne [przykłady: http://www.mnemotechnika.com/rodzaje_mnemotechnik.html].				
Nauczaj uczniów wprost technik służących lepszemu rozumieniu tekstu: podsumowywanie, zaznaczanie najważniejszych informacji, robienie notatek, przedstawianie informacji w innej formie (np. rysunek do tekstu, mapa myśli).				

Modyfikacje sposobu oceny kompetencji ucznia

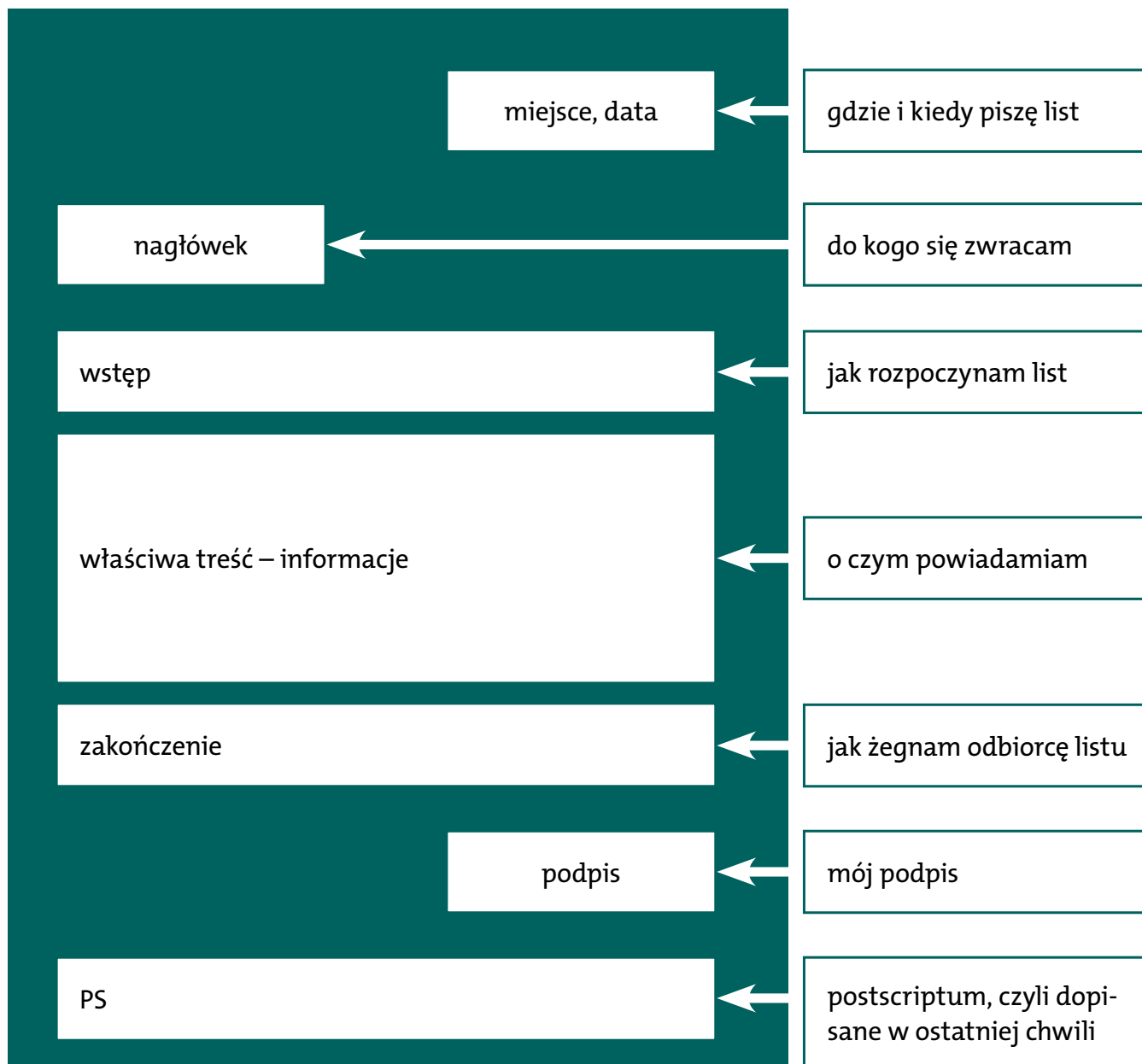
	POMOCNE DLA UCZNIA ZE SPE?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA W KLASIE WOBEC UCZNIA ZE SPE?	POMOCNE DLA KAŻDEGO UCZNIA?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA WZGLĘDEM WSZYSTKICH UCZNIÓW W KLASIE?
ZAPROPONUJ OPCJE UŁATWIAJĄCE EKSPRESJĘ MOTORYCZNĄ				
Pozwalaj na wykonywanie niektórych prac domowych na komputerze.				
Informuj wcześniej o kryteriach oceny pracy (w tym o fakcie, że chcesz ocenić poziom graficzny pisma).				
ZAPROPONUJ OPCJE UŁATWIAJĄCE KOMUNIKOWANIE SIĘ				
Jeśli to możliwe, umożliwiał komunikowanie wiedzy w różnych formach (tekst, przemowa, rysunek, filmik, prezentacja, wiki, rzeźba...).				
Pozwól korzystać cały czas ze słowników, kalkulatorów – także w czasie sprawdzianów.				
Na sprawdzianach podawaj początek pierwszego zdania odpowiedzi.				
Naucz dzieci korzystać z planerów historii (przykłady możesz zaczerpnąć stąd: https://www.storyplanner.com/).				
W ocenianiu uwzględniaj tok rozumowania, nawet gdyby ostateczny wynik zadania był błędny, co może wynikać z pomyłek rachunkowych.				
W trakcie klasówki sprawdź, czy uczeń zrozumiał polecenie pisemne – poproś, aby powtórzył je własnymi słowami, zanim przystąpi do odpowiedzi. W razie potrzeby udziel dodatkowych wskazówek.				
Nie wymagaj, by uczeń czytał głośno przy klasie nowy tekst. Wskaż wybrane fragmenty dłuższych tekstów do opracowania w domu (lub na zajęciach terapii pedagogicznej) i na nich sprawdź technikę czytania.				
Dyktanda na ocenę przeprowadzaj w trzech etapach, według zasad diagnozy dynamicznej: <ul style="list-style-type: none"> ■ Uczeń poznaje i studiuje treść dyktanda (na lekcji, w domu czy na zajęciach terapii pedagogicznej). ■ Uczeń pisze dyktando po raz pierwszy. Poprawiasz błędy, które stają się przedmiotem pracy domowej. 				

	POMOCNE DLA UCZNIA ZE SPE?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA W KLASIE WOBEC UCZNIA ZE SPE?	POMOCNE DLA KAŻDEGO UCZNIA?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA WZGLĘDEM WSZYSTKICH UCZNIÓW W KLASIE?
<p>■ Uczeń pisze dyktando po raz drugi. Ocenie podlega tylko poprawność wykonania drugiego dyktanda bądź stopień poprawy wykonania w porównaniu z dyktandem pierwszym.</p>				
<p>W ocenie uwzględniaj trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk, dat. Oceniaj przede wszystkim rozumienie sekwencji zdarzeń oraz ich logicznych związków, a nie mechaniczną pamięć nazw, nazwisk i dat.</p>				
<p>Przeprowadzaj sprawdziany, w których uczeń może <u>cały czas</u> korzystać z „rozpracowanego przykładu” (szczegółowego wzoru rozwiązania z komentarzem). Oceń, czy uczeń potrafi rozwiązać inny, analogiczny problem [patrz dodatek 2].</p>				
<p>Na sprawdzianie/kartkówce:</p> <p>■ daj uczniowi mniej zadań niż zwykle, ale tyle samo czasu co zwykle; ALBO</p> <p>■ daj uczniowi tyle samo zadań co zwykle, ale więcej czasu niż zwykle.</p> <p><i>[PROBLEM: jeśli zmniejszamy liczbę zadań w jednostce czasu, to trudniej nam ocenić wszystko, co chcielibyśmy ocenić... Jak wyjść z tego dylematu?]</i></p>				
<p>W trakcie kartkówek i sprawdzianów w ogóle nie obniżaj oceny ze względu na błędy ortograficzne, interpunkcyjne czy estetykę pisma – i informuj o tym uczniów.</p> <p><i>[UWAGA! To, że błędy nie wpływają na ocenę, nie musi oznaczać ignorowania ich. Można udzielić informacji zwrotnej na ich temat i żądać poprawy oraz oceniać pismo w zadaniach bez ograniczenia czasowego, np. w pracach domowych]</i></p>				
<p>Nie obniżaj ocen za błędy ortograficzne i interpunkcyjne w wypracowaniach (pod warunkiem, że uczeń wykaże się zaangażowaniem w trening ortografii, np. wypełni dodatkowe ćwiczenia ortograficzne)</p>				

	POMOCNE DLA UCZNIĄ ZE SPE?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA W KLASIE WOBEC UCZNIĄ ZE SPE?	POMOCNE DLA KAŻDEGO UCZNIĄ?	MOŻLIWE DO ZASTOSOWANIA WZGLĘDEM WSZYSTKICH UCZNIÓW W KLASIE?
Jeśli to możliwe, przeprowadzaj sprawdziany i kartkówki w formie zamkniętej lub półzamkniętej (testy wielokrotnego wyboru, zdań niedokończonych, teksty z lukami, jednozdaniowe podsumowania) – aby uczeń mógł się skoncentrować na pokazaniu swojej wiedzy, a nie na czynności pisania.				
Przeprowadzaj sprawdziany metodą „otwartej książki”: uczeń może korzystać z zeszytów, notatek, podręcznika i wszelkich innych materiałów. <i>[UWAGA: takie podejście jest sensowne tylko wtedy, kiedy oceniamy zastosowanie wiedzy i procedur w celu rozwiązania problemu, a nie bierne zapamiętanie faktów]</i>				
W ocenianiu uwzględniaj trudności związane z myleniem znaków działań, przedstawianiem cyfr itp.				
Odpytuj na ocenę z ławki, a nie przy tablicy.				
Oceniając pracę ucznia, uwzględniaj poprawność toku rozumowania, a nie tylko prawidłowość wyniku końcowego.				
Nie oceniaj estetyki pisma w zeszytach i na kartach ćwiczeń (chyba że ćwiczenie ma służyć specyficznie nauce kaligrafii).				
Jeśli nasz uczeń ma trudności z odczytaniem pracy ucznia, odpytaj go ustnie.				
Kiedy przeprowadzasz dyktando na ocenę, nigdy nie zaskakuj ucznia jego treścią. Powinna ona być dobrze znana, wcześniej przerebiona w klasie i przećwiczona w domu (lub na zajęciach terapii pedagogicznej). Ponadto dyktando powinno dotyczyć tylko jednego, określonego problemu ortograficznego.				
Zadając pracę pisemną, podaj jasne kryteria oceny – najlepiej w formie karty oceny, w której każdy aspekt pracy (np. rozwinięcie tematu, kompozycja, język i styl, zapis) jest oceniany punktowo na skali. Przedyskutuj kartę oceny z uczniami, zanim przystąpią do pracy. Następnie korzystaj z niej w celu udzielenia informacji zwrotnej [patrz dodatek 3] .				

DODATKI

Dodatek 1. Przykład graficznej wskazówki – w tym przypadku jest to schemat pisania listu

Źródło: <http://www.scholaris.pl/resources/zasoby/query/list+oficjalny>.

Dodatek 2. Przykład „rozpracowanych przykładów” – arytmetyka i algebra

■ Rozwiązywanie równań

PROBLEM	ROZPRACOWANE ROZWIĄZANIE
$50x - 22 + 42x = -15$ Znajdź x	$\begin{aligned} 50x - 22 + 42x &= -15 \\ +22 \quad \quad +22 & \\ \hline 50x + 42x &= 7 \\ (50 + 42)x &= 7 \\ 92x &= 7 \\ \hline 92 \quad 92 & \\ \hline x &= \frac{7}{92} \end{aligned}$

Źródło: http://einstein.pslc.cs.cmu.edu/research/wiki/index.php/Effect_of_adding_simple_worked_examples_to_problem-solving_in_algebra_learning.

■ Mnożenie ułamków

Pomnóż liczniki	$\frac{2}{5} \times \frac{3}{4} = \frac{6}{20}$
Pomnóż mianowniki	$\frac{2}{5} \times \frac{3}{4} = \frac{6}{20}$
W razie potrzeby skróć ułamek	$\frac{6}{20} = \frac{3}{10}$

Źródło: http://www.helpingwithmath.com/by_subject/fractions/fra_multiplying.htm.

Dodatek 3. Przykład skali oceny

Skala oceny rozprawki (fragment)

A	B	C	D*	0 p.	N
1. Praca odnosi się do problemu sformułowanego w temacie.	1. Praca odnosi się do problemu sformułowanego w temacie.	1. Praca w przeważającej części odnosi się do problemu sformułowanego w temacie.	1. Praca jest luźno związana z problemem sformułowanym w temacie.	Praca nie odnosi się do problemu sformułowanego w temacie. lub: Praca nie zawiera argumentacji.	Brak pracy lub tekst nieczytelny.
2. Przedstawia stanowisko autora.	2. Przedstawia stanowisko autora.	2. Przedstawia stanowisko autora.	2. Przedstawia stanowisko autora.		
3. Zawiera trafną i wnikliwą argumentację.	3. Zawiera trafną argumentację.	3. Zawiera częściowo trafną argumentację.	3. Zawiera próbę argumentacji.		

*Ocena 1 przypisywana jest pracy, która nie spełnia kryteriów tekstu argumentacyjnego, ale świadczy o podjęciu przez ucznia próby argumentacji.

Źródło: http://eduentuzjasci.pl/images/stories/publikacje/edukacja_03_polonisci_ocenianie%20rozprawki.pdf.